

BOABE DE GRÂU

ANUL V

REVISTA DE CULTURĂ

N-rul 1

CUPRINSUL

- COLECȚIA Prof. I. CANTACUZINO (Tablourile, cu 30 figuri) de Prof. G. OPRESCU
- UN SAT DOBROGEAN: EZIBEI (cu 46 figuri) de C. D. CONSTANTINESCU-MIRCEȘTI
- SOCIETATEA SCRITORILOR ROMÂNI (cu 15 figuri) de VICTOR ION POPA
- SÂNGE STRICAT (III) de BORISAV STANCOVICI
(cu 3 figuri de Boris Caragea) din sârbește de Elena Eftimiu
- CRONICA. *Cărți, conferințe, congrese, expoziții.* Când trec anii: Bucura Dumbravă și Carmen Sylva, Fanu, Intr'o zi a amintirii; Cartea la sate; Picturi murale. *Turism, sport, educație fizică:* Datorii pe care le amânăm.

(Cu 6 figuri).

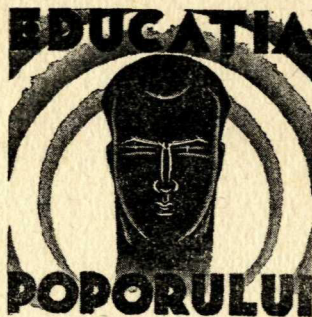
Planșă colorată: *Școala franceză sau spaniolă:* Portretul unui adolescent

Redactor: EMANOIL BUCUȚA

Un exemplar 25 lei

Abonamentul pe an 280 lei

REDAȚIA:
DIRECȚIA EDUCAȚIEI
POPORULUI
BUCUREȘTI, II
Str. General Berthelot, 28

EDITURA:
MONITORUL OFICIAL ȘI
IMPRIM. STATULUI
ADMINISTRAȚIA:
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI, V
Calea Șerban-Vodă, 133—135

Anonim impresionist: Peisaj de iarnă

COLECȚIA PROF. I. CANTACUZINO TABLOURILE

Profesorul Cantacuzino a aspirat mai puțin ca oricine la numele de specialist. Orice îngrădire, de orice ordin, îi era intolerabilă, cu atât mai mult în cele spirituale. Ceea ce caracteriza în primul rând firea lui, era interesul pasionat pentru toate aspectele naturii, pentru toate formele vieții, dorința de a înțelege ceea ce se ascunde sub aparențe, de a pătrunde până la ultimele cauze explicative. Materia și forma supremă sub care ea apare în lume, omul, în toată grandoarea și cu toate mizeriile lui, era obiectul constant al preocupării savantului. Bacteriolog, de sigur, și unul din cei mai serioși, mai plini de resurse și mai bine informați ai epocii sale, din pleiada formată în jurul operei lui Pasteur, a colaboratorilor imediați ai acestuia, dar încă mai mult biolog, împingând cercetările sale în domenii mult mai vaste, în zoologie și botanică, în fizică, în chimie, în fizio-

logie, prelungindu-le mai departe încă, în literatură, în artă. Toate aceste cunoștințe și senzații, pe care le dorea precise, sigure, adânci, nu erau decât mijlocul prin care el își lărgea orizontul, prin care, mai ales, își completa și clarifica ancheta, începută cu primele sale studii de filosofie, în vederea priceperii fenomenului vieții, a cunoașterii omului, a determinării limitelor inteligenței și puterii lui sufletești. Firea bogată a profesorului Cantacuzino vibra în contact cu operele mari ale poeziei și dramei, ale muzicii, ale artelor plastice. Dar atitudinea sa față de aceste producții supreme ale spiritului nu lua niciodată formele voluptății pasive a epicureului; cutremurul de entuziasm, care cuprindea ființa lui întregă, care deștepta în el ecurile cele mai depărtate și mai neașteptate, care înzecea puterile înțelegerii și spiritului său critic, făcea din el un colaborator,

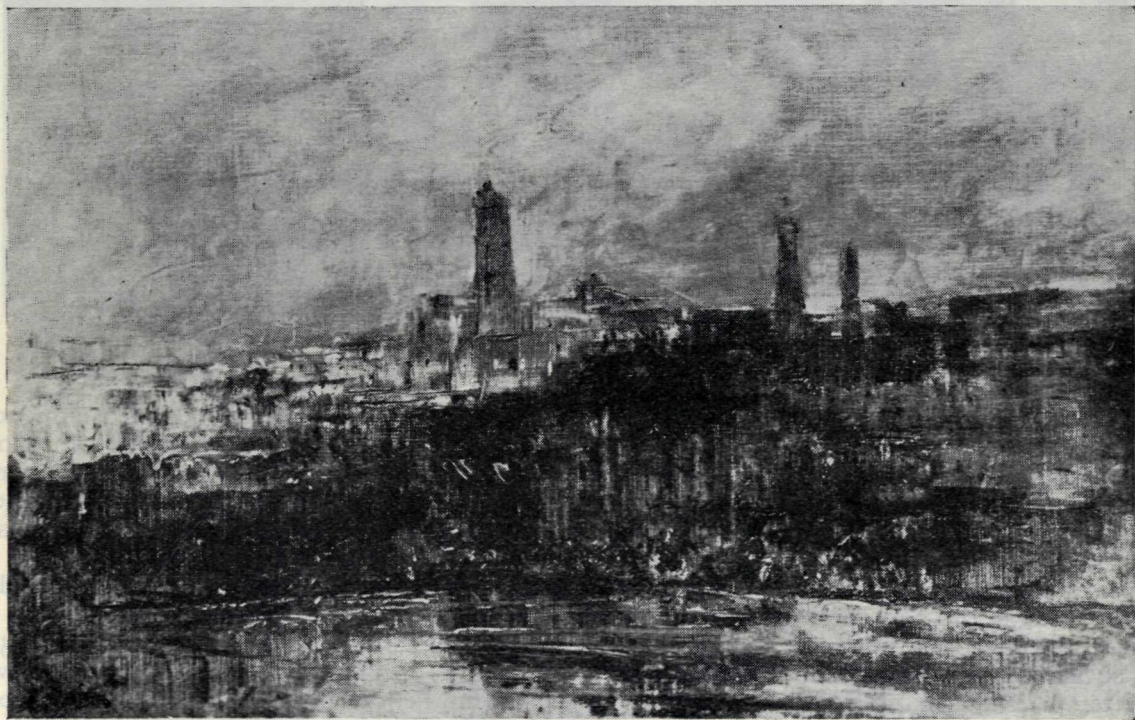
Anonim din sec. XVI: Adorarea vițelului de aur

Eug. Fromentin: Studiu

Școala lui L. David: Dublu portret

E. Dufeu: Vederea unui oraș

pe un alt plan, al artistului sau poetului admirat.

Se ferea de tot ce era dogmatic și restrictiv. De aceea preferințele sale erau largi și felurite, mergeau la formele cele mai deosebite în aparență. Capacitatea sa de pricepere n'avea limită. Orice purta semnul sincerității era prin aceasta chiar un document important pentru cunoașterea sufletului și temperamentului unui artist. Darul suprem al profesorului Cantacuzino consta în armonizarea acestor

cu adevărat mari, a fost de a putea armoniza contrastele, de a ajunge la unitate în diversitate.

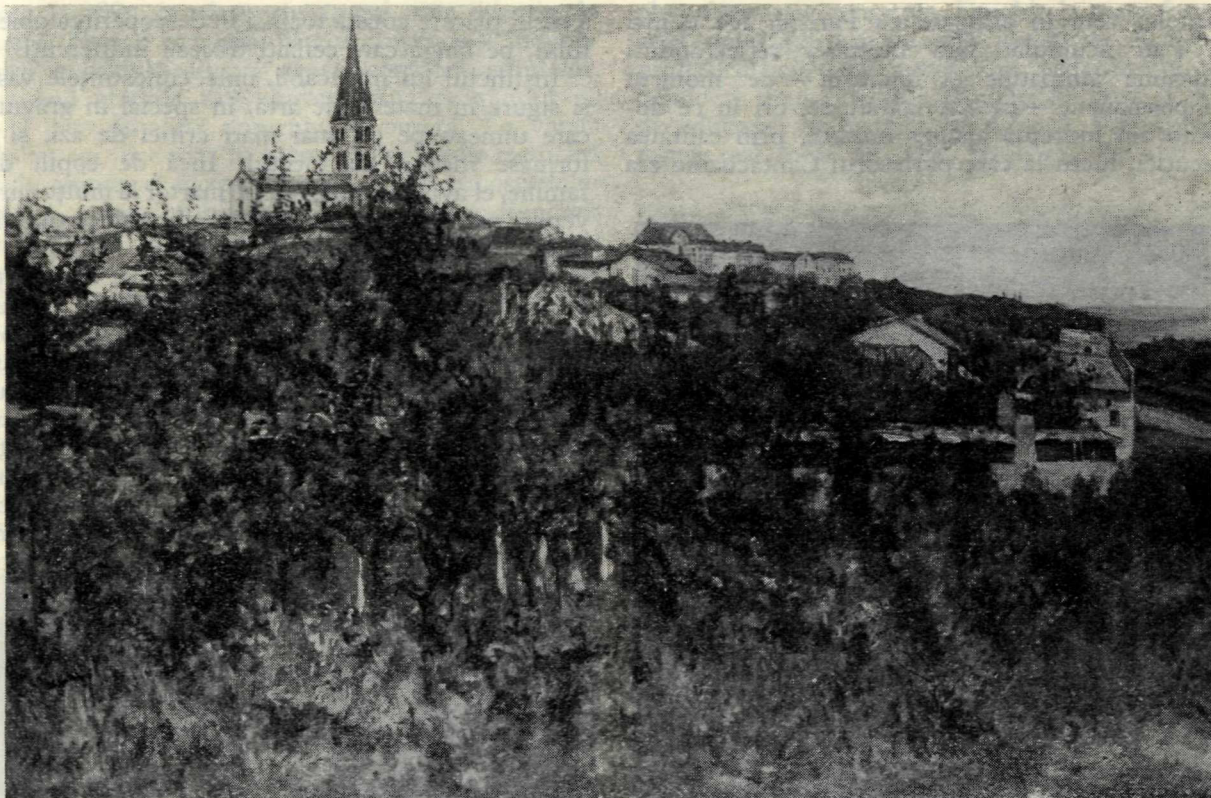
Rară colecție de artă care să poarte mai evident pecetea gustului celui care a format-o, care să-i oglindească mai perfect sentimentele și preferințele, decât cea a profesorului Cantacuzino. Orice obiect fusese judecat și ales de el, îl mulțumise sau îl interesase ca document. Contrar de ceea ce s'ar putea crede, el n'a fost un om prea bogat și mai niciodată ceea ce a intrat în colecția sa n'a fost plătit

Constant Troyon: Vaci

constatări și impresii deosebite, în strângerea lor într'un sistem a cărui concluzie era o bucurie de a trăi, un optimism încrezător în viitor, convingerea neînfrântă în progres, în destinele nobile ale speciei noastre. De aceea epocile în care omul luptă și se afirmă, cele de sbucium și de speranțe ilimitate, de iluzii în transformări radicale și complete, îl atrăgeau în chip deosebit: Renașterea, mișcarea romantică, tendințele de ameliorări politice și sociale din secolul trecut. Cu tot echilibrul acestui temperament excepțional, este sigur că el însuși aparținea aceleiași categorii spirituale: aceea a luptătorilor. Superioritatea lui, ca a tuturor celor

pe valoarea reală. Lucrurile de artă erau ochite, cele mai multe, la cine știe ce negustor modest, în timpul vreuniei din numeroasele călătorii în străinătate, cumpărate pe un preț mai mic decât cel pe care-l meritau. Alte ori, instinctul lui sigur, mergând înaintea preferințelor generale, îi semnală un artist sau o operă, cu mult mai curând de a fi apreciați de publicul obișnuit. Fără o idee preconcepută, fără un plan sistematic — cel puțin la început — operele de artă, și în special gravurile și desaturile, au intrat în colecție încă din primii ani ai tinereții profesorului, de când el, ca student în litere mai întâiu, apoi în medicină și științele

S. V. L. Lépine (†): Un oraș pe deal

Școala franceză: Peisaj

naturale, veni în atingere cu Parisul. De atunci ele s'au acumulat fără încetare, reflectându-i totdeauna simpatiile și interesul — de moment sau permanent — caracterizându-se, ori în ce mediu am îndrepta analiza noastră, prin calitatea execuției, lucru la care profesorul Cantacuzino era

Școala franceză din Sud, sfârșitul sec. XV: Fecioara cu pruncul

în deosebi sensibil. El însuși un desenator remarcabil, știa să descopere talentul veritabil, ori unde s'ar fi ascuns. Evident că și întâmplarea a jucat uneori un rol în achiziția unui obiect sau altul. Profesorul avea prea mult gust și prea multă personalitate ca să se mulțumească, cum fac mulți colecționari din ambiție și vanitate, să însărcineze pe un sfătuitor de încredere ca să-i găsească ceea ce căuta, plătind oricât. Nu numai că ar fi fost material imposibil, el, după cum am spus, nefiind un om bogat, dar această metodă n'ar fi putut satisface pe un amator așa de pasionat și perspicace,

a cărui plăcere consta tocmai în descoperirea obiectului, pe lângă care ceilalți treceau indiferenți.

Instinctul lui impecabil, unic, cunoștințele vaste și sigure în materie de artă, în special în gravură, care uimeau pe cei mai mari critici de azi, și le formase încetul cu încetul. Încă de copil, din familie, el avusese ocazia să fie martor la mulțumirea venită prin artă și, în genere, din îndeletnicirile intelectuale; să observe de aproape, să pipăie și să strângă în mână obiecte admirabile, în colecția bunicului Mavros ori în casa părintească, alături de o mamă, care putea trece, pentru judecătorii competenți și severi, prietenii fiului ei, drept una din femeile remarcabile ale secolului. Bine născut, bine dotat, Ion Cantacuzino, primise în plus una din cele mai complete și mai raționale educații. La opt ani învățase latinește; la nouă începuse greaca veche. Limba franceză o vorbea din cea mai fragedă copilărie. La 16 ani, în 1879, e trimis la Paris la liceul Louis le Grand, cunoscut pentru

Școala franceză, sec. XVII: Portretul unei actrițe și al unui actor

soliditatea și excelența profesorilor, mai ales în domeniul literar. Acolo are de colegi pe câteva din somitățile de azi ale Franței, pe Joseph Bédier, între alții. În pensiune la profesorul de limba elenă, cu care își perfecționează cunoștințele cla-

sice, la 1885, la vârsta de 21 ani, este licențiat în litere. Numai ceva mai târziu, după ce-și îndeplinește serviciul militar, el se consacră științelor, reluând studiile sale universitare, cu gândul de a-și crea, în acest domeniu, o carieră. La vârsta de 27 ani, licențiat în litere și doctor în medicină și în științe, el făcuse aproape ocolul cunoștințelor ce se puteau dobândi în Universitatea franceză, nu ca unul ce le încearcă pe toate și nu se oprește la nimic, ci ca cel care, atras de toate, le aprofundează, le confruntă, le controlează una prin cealaltă, le lărgeste și le completează, până își construiește un domeniu vast de cercetări și activitate. Ca o reacție la preocupările de ordin științific, ca un excitant spiritual care își întinde efectul lui binefăcător asupra tuturor momentelor vieții profesorului Cantacuzino, muzica și arta, cu posibilitățile ilimitate pe care le oferă un oraș ca Parisul, sunt cultivate cu pasiune. Aceasta este origina co-

Ferdinand Bol (?): Portret de bărbat

lecției minunate, o parte dăruită azi muzeului Toma Stelian, cealaltă rămasă familiei.

Cea mai importantă parte în această colecție și cea mai valoroasă din punct de vedere artistic o formează gravurile și cărțile ilustrate și rare. Am arătat că începuturile ei nu-s în legătură cu niciun

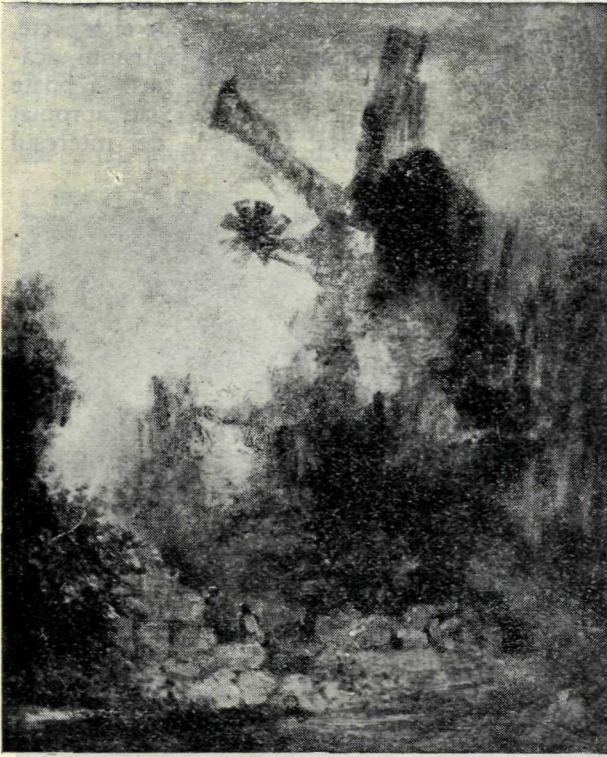
plan sistematic conceput. Deschis la toate formele artei, apreciind-o în cele mai variate ale ei aspecte, profesorul nu avea nimic din pedantismul academic al unui eclectic. Afinități de gust și poate de educație, în materie de pictură, l-au apropiat totuși mai mult de arta franceză, de interesul

Ed. Manet: Studiu (un cerșetor)

maestrilor ieșiți din această școală pentru om și pentru pătrunderea fizionomiei și a sufletului prin portret, de acel vijelios și atât de fecund secol al XIX-lea. Să cercetăm un moment pe cele mai importante opere, care până ieri se găseau strânse la un loc, în casa încăpătoare, seniorială, plină de fel de fel de frumuseți, în care mâna profesorului și spiritul lui se simțeau dela intrare. Să începem cu cele care au fost azi donate muzeului Toma Stelian. Odată mai mult să ne exprimăm aici toată gratitudinea către familia Prof. Cantacuzino care a făcut, față de publicul iubitor de artă dela noi, gestul cel mai nobil și mai generos, singurul potrivit cu memoria marelui dispărut.

Darul regesc, pe care urmașii profesorului Cantacuzino l-au făcut Muzeului intră în tradiția

J. M. W. Turner: Moară de vânt

Școală franceză din sec. XVII: S-ta Cecilia

Școală flamandă, sec. XVII: Flora

Diaz de la Peña: Drum în pădure

Muzeul Toma Stelian

Colecția I. Cantacuzino

Școala franceză sau spaniolă: Portretul unui adolescent

Școala lui Dürer: S-ta Familie

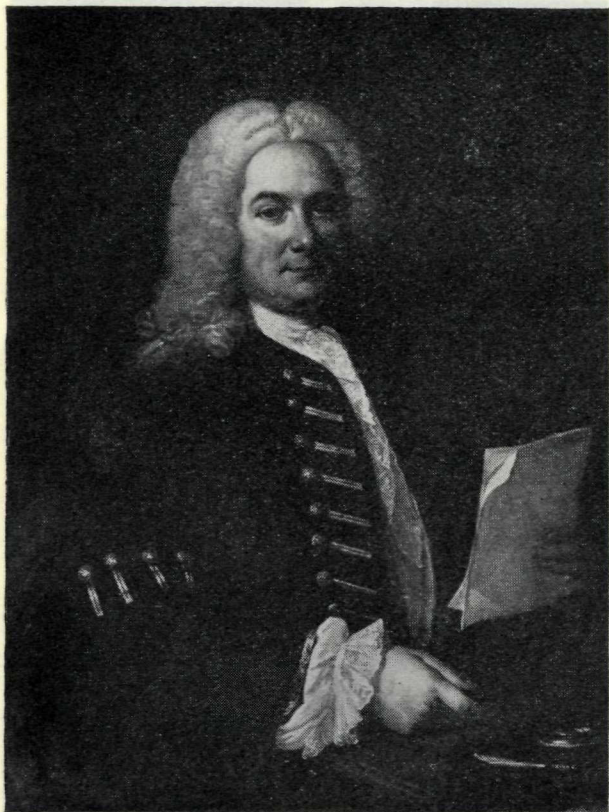
James Tissot: Bal la Prefectură

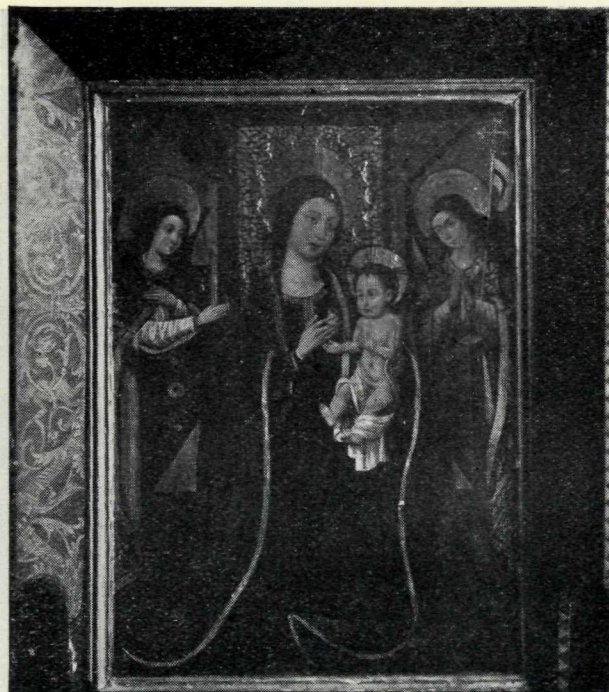
Școala franceză din sec. XVIII (Perronneau?) Portret de femeie

Școala lui H. Rigaud: Portret de bărbat

Școala franceză, sec. XVIII: Portret de bărbat

Primitiv navaro-catalan, sec. XV: Fecioara cu pruncul și doi îngeri

familiei. Generalul Mavros a lăsat și el Muzeului național de antichități colecțiile ce strânsese și care au constituit chiar primul fond al acestei instituții. De data aceasta s'a procedat la fel. Pânze strânse cu pricepere, cu pasiune, cu acea dragoste de frumos, care era trăsătura fundamentală a caracterului marelui om de știință, vor intra de acum în colo în patrimoniul național, vor forma o parte însemnată din colecția Muzeului Stelian. Cincizeci și cinci de opere, cinci române și restul străine, din secolul

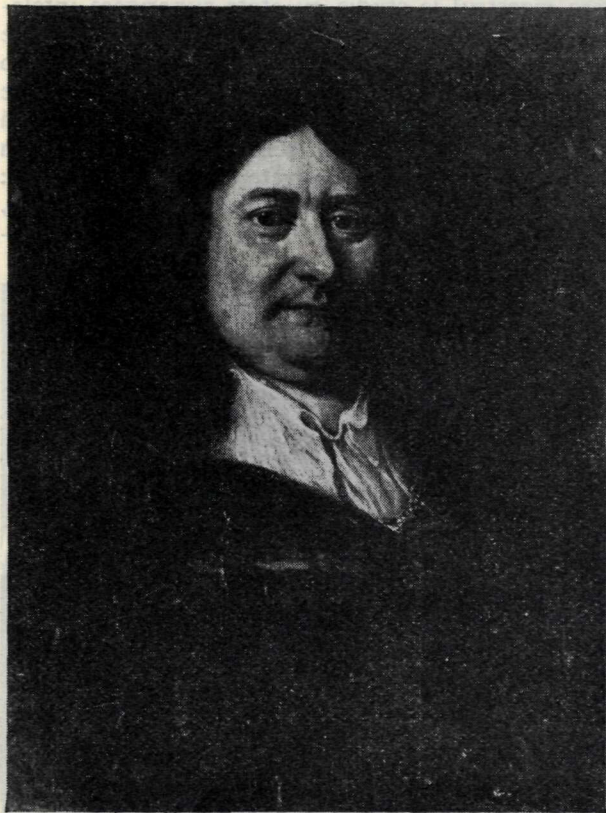
A. J. T. Monticelli: Portretul mamei artistului

al XV-lea până azi, constituie partea cea mai însemnată din colecția de picturi strânsă de Prof. Cantacuzino.

Printre Români, în afară de câteva pânze donate pe vremea când profesorul era încă în viață (un peisaj de Grigorescu, un pastel de Luchian, un peisaj de Vermont și o scenă la țară de Rodica Maniu), au mai fost dăruite un peisaj și o ciobăniță de Grigorescu, un grup de țărani la masă de Ștefan Popescu, un studiu de Eust. Stoenescu și un nud de Pallady.

Cu artiștii străini s'au aranjat două săli: una cu cei cari au trăit din sec. al XV-lea până la sfârșitul sec. al XVIII-lea, alta cu cei din sec. al XIX-lea. În prima sală predomină portretele, mai ales cele

franceze. Cele mai prețioase sunt un bust de copil, palid, blond, într'un costum de mătase înflorită, tratat cu autoritate și cu lărgime de pensulă, de o calitate rară, din sec. al XVI-lea, de școala franceză sau spaniolă. Este una din piesele capitale în această sală. Un somptuos portret de bărbat, având toate caracterele operelor lui Hyacinthe Rigaud; un portret de femeie, o actriță, aristocratic, reprezentativ pentru epoca domniei lui Ludovic al XIV-lea; un alt portret de femeie, din sec. al XVIII-lea, tot francez, tratat în genul figurilor lui Perronneau, ținut în gama de griuri

Școala franceză (†), sec. XVII: Portret de bărbat

caracteristică pentru multe din operele acestui mare pictor; un portret de bărbat, școala franceză din sec. al XVII-lea, către sfârșitul epocii, sub influența stilului și gamei de colori a lui Rembrandt; un alt portret de bărbat, din sec. al XVIII-lea, executat cu o sinceritate și o aplicație surprinzătoare, bine observat, minunat desenat; portretul unei femei, poate tot o actriță, ca Sfânta Cecilia, finele sec. al XVII-lea, iată cele mai însemnate din figurile din această sală, alături de un portret olandez, atribuit lui Ferdinand Bol, convingător pentru pătrunderea psihologică, pentru execuția conștiincioasă și naturalețea portrețiștilor din această țară, formați la școala admirabilă a lui Rembrandt și Franz Hals.

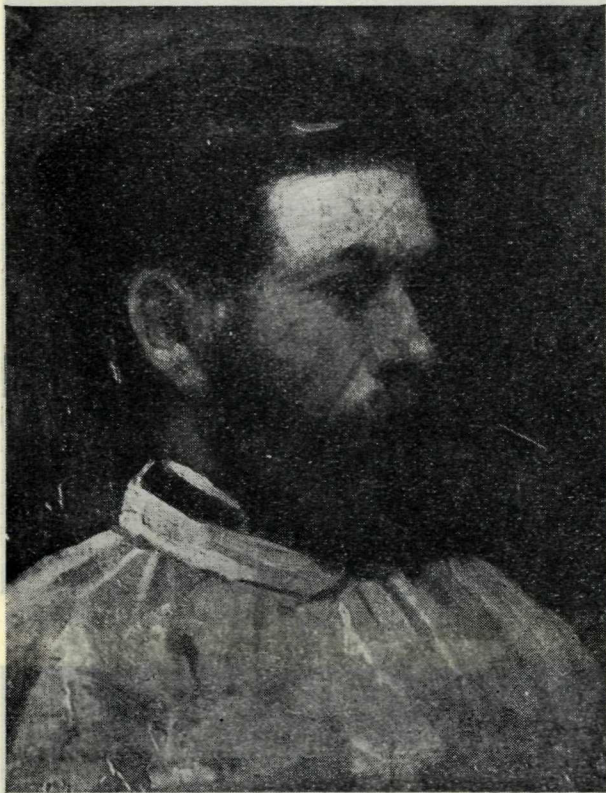

J. B. Carpeaux: Studiu (Portretul soției și fiului artistului)

Școala franceză, sfârșitul sec. XVIII: Studiu de atelier

Printre lucrările din epocile anterioare, cele mai prețioase sunt o Madonă cu pruncul, din sec. al XV-lea, de mari dimensiuni, mai puțin bine conservată, dar demonstrativă pentru școala navaro-catalană din nordul Spaniei. Este un tablou în tempera, așezat într'un cadru original, executat

John L. Brown: Portret

sub influența începutului Renașterii, el însuși o lucrare curioasă. Este o fericire să avem în Muzeu un astfel de tablou, aparținând unei școale relativ puțin reprezentată în afară de Spania. O altă Fecioară cu pruncul, mai stângace, mai rustică, pare a fi de școală italiană sau din sudul Franței. Ea aparține aceleiași epoci. Un mic tablou german, Nașterea Mântuitorului, ne apropie de Dürer prin sentiment, compoziție, factură și cele mai multe din numeroasele detalii.

În sala rezervată sec. al XIX-lea sunt și câteva opere de tranziție dela stilul secolului precedent la cel inaugurat de școala lui David. Așa sunt două admirabile portrete în creion, capete de Convenționali din vremea Revoluției Franceze, și un portret de familie, un bărbat și o femeie, de o compoziție cam stângace, dar de o execuție îndemânică, corectă, evident sub influența teoriilor neoclasicismului.

Opera capitală în această sală este însă portretul mamei lui Monticelli, lucrare magistrală, demnă

de Luvru, în care nu știi ce să admiri mai întâi: libertatea facturii, emoția pictorului în fața modelului, desenul așa de precis, sub un fel de neglijență aparentă, splendoarea materiei abundentă și onctuoasă, subtilitatea armoniei de colori ori vigoarea pensulei. Un portret de Carpeaux, sculptorul ilustru al tuturor femeilor frumoase din timpul lui Napoleon al III-lea, este o operă de mare importanță prin raritatea ei. Ea ar reprezenta, se pare, pe soția și fiul artistului. Pictură de sculptor, de sigur, tratată în planuri mari, plastică, sobră, dar și ea demnă de un mare muzeu. Două desene de Delacroix, unul din seria fiarelor sălbatice, pe care maestrul le studia cu atâta superioară înțelegere la Jardin des Plantes, altul, o căruță trasă de doi cai, subiect neașteptat în opera lui, fixat într'o linie viguroasă și rezumată, cu puține pete de pastel, ne oferă două aspecte, care se completează foarte fericit, ale marelui șef al romantismului, ca desenator. Două bune portrete din sec. al XIX-lea: unul de Paul Baudry, decoratorul Operei din Paris, reprezentând se zice chiar pe Ch. Garnier, arhi-

Școala italiană, sec. XVII: Cap de studiu

tectul acestei clădiri; altul de John Lewis Brown, figurând pe un camarad al artistului în bluză de lucru, subiect rar tratat de acest faimos pictor de cai și de amazoane. Un peisaj de iarnă, dela începutul impresionismului, poate de Sisley, poate de

Courbet, veridic, sub o lumină de o justeță impresionantă, viguros și larg pictat; un alt peisaj, un deal plin de arbori, printre cari se zăresc acoperișurile de colorii vii ale clădirilor, delicat pictat, cu armonii de roz și de cenușiu venind dela Corot și care s'ar putea să fie opera lui Lepine, contribuie să întregească imagina picturii franceze din această vreme. Lucrări mai mici sunt: un puternic studiu, viril și păstos de Diaz; un cap de negresă, puternic, viguros tratat, de Benjamin Constant, orientalistul;

rele de bună pictură occidentală, prezența unei noi colecții va fi prețuită de cercetători și de public. Acest lucru l-au înțeles atât membrii consiliului artistic, cât și autoritățile de care depinde Muzeul nostru.

În afară de aceste opere, câteva altele au fost împărțite între fiii profesorului. Ele aparțin mai toate școlii franceze și în special sec. al XIX-lea. Excepție fac, un admirabil peisaj de Van Goyen, bine conservat, întrezărit prin acea atmosferă

B. Constant: Negresă

un peisaj de Turner, o acuarelă de Lucien Simon, o alta de Jongkind, un studiu de Troyon, în câteva trăsături de o siguranță uimitoare, și câteva peisajii nedeterminate, de pictori francezi.

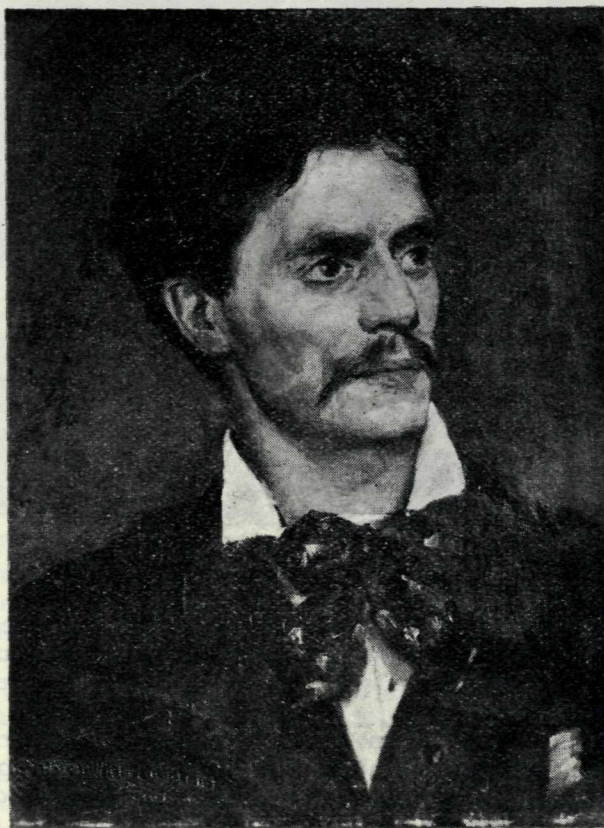
Toate aceste opere sunt pentru noi extrem de semnificative. În afară de faptul că au fost alese și au trăit în vecinătatea imediată a unuia din cei mai mari Români, constituiesc un material prețios pentru cunoașterea artei străine. La noi, unde în afară de bogatul Muzeu Simu, de operele bine alese din Colecția Zambaccian, de câteva picturi din Muzeul Kalinderu, sunt așa de rare exempla-

umedă și irizată, caracteristică acestui subtil pictor, ținut în griuri ușor nuanțate, un adevărat tablou de colorist; un portret de abate din sec. al XVIII-lea viu, spiritual, sensual, cu niște ochi pătrunzători și negri, care ne dă perfect impresia acelor personaje ciudate, jumătate preoți și confesori, jumătate sigisbei și consolatori de femei cam neglijate de soții lor. Un cap palid de femeie, de Ricard, marele portretist romantic; un altul neiscălit, dar atribuit lui Fr. Millet, o țărancă bătrână, cu o figură angulară, severă, tăiată în planuri mari, expresivă, cu privirea intimidată, cu tenul de o culoare

aproape cărămizie; o casă turcească, la malul apei (de Decamps), pe zidul căreia se opresc ultimele raze portocalii ale soarelui ce apune, pictură savuroasă și savantă, a acestui admirabil practician, cunoscător al tuturor secretelor așa numitei « bucatării a picturii ». În sfârșit, un portret de femeie, poate de J. Marc Nattier, un adevărat capo d'operă, elegant, sugestiv, de un colorit armonios, de un desen viu și plin de grație; un alt portret de femeie în colori stridente, aproape acide, una din acele fizionomii îndrăznețe, pe care se cetește setea de viață tumultuoasă și nevoia de aventură, atribuit lui Rops; câteva vapoase miniaturi de Isabey; un studiu de Manet, un personaj spaniol făcând parte din cortegiul pitoresc al luptelor cu tauri,

schită în care se simte temperamentul și originalitatea marelui maestru, sunt bucățile cele mai însemnate, alături de alte câteva lucrări mai mici, schițe și poșade, având când anume calități de prospețime, venite din armonia francă a colorilor, când spontaneitate, un desen plăcut prin observarea trăsăturilor, ori o originală punere în cadru. Un lucru excepțional între toate este o acuarelă de J. W. M. Turner, o mare înfuriată, de un brio de factură, de o fantezie, de o justeță, de o putere de evocare cu adevărat genială. Deși mică prin dimensiunile ei, o putem considera ca pe una din piesele capitale ale colecției.

G. OPRESCU

P. Bandry: Portretul lui Ch. Garnier (?)